האשה נקנית פרק ראשון קידושין ל.

הוה אמינא ליה לשטן גירא בעיניך. כלומר הייתי מתגרה בו ושטן הוא יצר הרע ולא אירא שיטטיאני: **אדידך על צואר דבריך.** בעוד ידך תקיפה על גבך קודם שיגדיל ולא יקבל תוכחתך השיאו אשה: **משיסתר.** שיון הגיע זמן לכעוס ויותר מעשרין ותרתין אל תאחריהו.

לשון אחר אדידך על צואר דבריך כשעה שעוד ידך תקיפה עליו הוי זהיר ללמדו תוכחות ואיה זמנו משיסתר ועד עשרים ותרתין כליר משיסתר אין בו דעת לקבל תוכחות כל כך ואל תכביד יסורין ותוכחות ויותר מעשרים ותרתין יש לחוש [1]שלא יעבור וזה עיקר: **על פי דרכו.** דרך שכל ימיו יהא מתנהג בו חנוך לו בנעורותו ואיזהו נעורותו רבי יהודה ורבי נחמיה כו': **זבולון בן דן.** תלמיד שהיה בימיהם: **אינו מלמדו משנה.** [2]אין חוכת בנו עליו אלא כמקרא מכאן ואילך ילמד הוא לעצמו: **תורה.** ולא נביאים וכתובים [3]: **כזבולון בן דן שלמדו אבי אביו.** ועד היכן נמי דקתמרי הכי קאמרי עד היכן אדם חייב [4]בלמוד תורה בדורותיו אמר רב יהודה לבנו ולבן בנו: **דשדי דיסגא ארישיה.** סדין שאינו רחוי לעטיפת הראש אלא כיסוי בעלמא שם על ראשו שלא ליגל בגילוי ראשו [5] ולא הספיק להתעטף בסודרו: **מאי כולי האי.** שמיהרת לצאת בלא עטיפה ההוגנת לך: **לא עטיס אומנא.** בשר מעט בגחלים היו רגילין לעטוס בנקר: **עד דמקרי לינוקא ומוספיה.** מהדר לו מה שקרא אתמול ומלמדו עוד פסוק יותר: **אלא ושלשתם.** מדלא כתיב [6]ושניתם שיבלשם: **ליומי.** ימי השבוע: [7] **לפיכך נקראו.** מילתא באפי נפשה היא: **גמ'.** [8]. סברות וטעמי פתימתיהן של משניות ולתרלים במה שסותרות זו את זו: **נקראו רשעונים סופרים.** דכתיב (ד"ה ב ג) ומשפחות סופרים יושבי יעבץ: **וי"ו דגחון.** כל הולך על גחון: **לא זוו משם.** לא אתפרש היכא: **אסר ממנו.** ממנין ס"ת: **יהו מחודדין בפיך.** חזור עליהם ובדוק בעומקם שאם ישאלך אדם לא תצטרך לגמגם אלא שתוכל לומר מיד: אמור

משיטול ידיו ורבי מנינא אמר משיתיר חגורו ומפרש התם הא לן והא להו וע"כ רבי מנינא תע"ג שהיה מארץ ישראל היה מדבר לתלמידים שלפניו מבבל דאמרי' התם הני חברין בבלאי היו דשרו המנייהו לא מטרחי להו משמע דבני בבל היו רגילין בהתרת חגורה ומיהו קשה מהא דאמר בפרק כיצד מברכין (ברכות דף מד.[9]) דקאמר רב חסדא על הארץ ועל פירותיה ורבי יוחנן אמר על הארץ ועל הפירות [10] ופריך עליה דרב חסדא אינהו אכלי ואנן מברכים ומשני איפוך ומאי קושיא דלמא רב חסדא שהיה מבבל מדבר לתלמידים שהיו לפניו מת"ר ור' יוחנן לבני בבל כמו בכל דוכתי וי"ל דקים להו דלא הוו כאותה שעה תלמידי דרב חסדא מתלמידי ת"ר ומיהו נראה לה"ר יונתן דמההיא דכילד מברכין ל"ק מידי דשאני ענין אכילה וברכות דדין הוא לכל אדם שיברך לפי המנהג של מקום שהוא [11]שם אפי' לא היה מאותו מקום ולהכי מתמה גמרא אליבא דרב חסדא שהיה מבבל [12]ולמה מברכין על פירותיה דמשמע היינו פירות של ת"ר: [13]**[יתר** עליו תהלים שמונה בו'. תימה דע"כ נחומש יש יותר דאפילו אם יהיו פסוקי תהלים מג' מיכות בלבד אינו כ"כ כמו שיש בחומש. מ"ר]: **לא צריכא** ליומי. פירש בקונטרס ימי השבת כלומר שני ימים מקרא ושני ימים משנה ושני ימים גמרא [14] ולא נהירא דא"כ אכמי הוה מצי למיפרך מי ידע כמה מיי וע"ל לפרש בכל יום ויום עצמו ישלש על כן תיקן בסדר רב עמרם גאון כמו שאנו נוהגים בכל יום קודם פסוקי דזמרה לומר מקרא ומשנה וגמרא [15] ור"ת פי' שאנו סומכין אהא דאמרינן בסנהדרין (דף מ. [16]) בבל בלולה במקרא במשנה ובגמרא דגמרת בבל בלול מכולם [17]:

נקראו סופרים. פי' בקונטרס כדכתיב ומשפחות סופרים יושבי יעבץ וכירושלמי (שקלים פ"ה) מפרש שעשו כל התורה כולה מספרות כגון אבות מלאכות ארבעים חסר אחת (שבת דף עג.) ואדרבעה אבות נזיקין (ב"ק דף כ.) וכיוצא בהם: **אל** תגמגם ותאמר לו. והא דאמר בחלו מציאות (ב"מ דף כג:[18]) דלוכא מרבנן משני בדיבוריה במסכ' אומר ר"ת דהיינו אם שואלים אותו אם למדת מסכת זו אל יתגאה לומר שלמדה כלומר למדתי הרבה אבל אם שואלים אותו דבר הלכה או שלריכין ללמוד ממנו מסכ' לריך שיהיו מחודדים בפיו שלא יגמגם בדבר ולא דמי להא דאמר מר (מסכת ד"ח שבת פ"ג) למד לשון לומר מיני יודע שאם תתבלבל ותאמר דהיינו במילי דעלמא ואפילו בדברי תורה לא יאמר יודע מני דבר להתפאר בו בכך אלא מה שיודע יורה וילמוד לתלמידים:

הוה אמינא [6]לשטן גירא בעיניך א"ל רבא לר' נתן בר אמי אדידך על צואר דבריך משיתסר ועד עשרים ותרתי ואמרי לה מתמני סרי עד עשרים וארבעה כתנאי [1]חנוך לנער על פי דרכו ר' יהודה ורבי נחמיה חד אמר משיתסר ועד עשרים ותרתין וחד אמר מתמני סרי ועד עשרים וארבעה: עד היכן חייב אדם ללמד את בנו תורה אמר רב יהודה אמר שמואל כגון זבולון בן דן שלימדו אבי אביו מקרא ומשנה ותלמוד הלכות ואגדות מיתיבי למדו מקרא אין מלמדו משנה ואמר רבא מקרא זו תורה כזבולון בן דן ולא כזבולון בן דן שלמדו אבי אביו ולא כזבולון בן דן דאילו התם [2]מקרא משנה ותלמוד הלכות ואגדות ואילו הכא מקרא לבד ואבי אביו מי מיחייב והתניא [2]ולמדתם אותם את בניכם ולא בני בניכם ומה אני מקיים [3]והודעתם לבניך ולבני בניך לומר לך שכל המלמד את בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו למדו לו ולבנו ולבן בנו עד סוף כל הדורות הוא דאמר כי האי תנא דתניא ולמדתם אותם את בניכם אין לי אלא בניכם בני בניכם מנין [3]ת"ל והודעתם לבניך ולבני בניך א"כ מה ת"ל בניכם בניכם [4]ולא בנותיכם [5]אמר ריב"ל כל המלמד את בן בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מהר סיני שנאמר והודעתם לבניך ולבני בניך וסמיך ליה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב רבי חייא בר אבא אשכחיה לריב"ל דשדי דיסנא ארישיה וקא ממטי ליה לינוקא לבי [6]כנישתא א"ל מאי כולי האי א"ל מי זוטר מאי דכתיב והודעתם לבניך וסמיך ליה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב מכאן ואילך רבי חייא בר אבא לא טעים אומצא עד דמקרי לינוקא ומוספיה רבה בר רב הונא לא טעים אומצא עד דמייתי לינוקא לבית מדרשא אמר רב ספרא משום ר' יהושע בן חנניא מאי דכתיב [4]ושננתם לבניך אל תקרי ושננתם אלא ושלשתם [2]לעולם [7]ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד מי יודע כמה חיי [8]לא צריכא ליומי לפיכך נקראו ראשונים סופרים שהיו סופרים כל האותיות שבתורה שהיו אומרים וא"ו [5]דגחון חציין של אותיות של ס"ת [6]דרש דרש חציין של תיבות [7]והתגלח [9]של פסוקים [8]יכרסמנה חזיר מיער עי"ן דיער חציין של תהלים [9]והוא רחום יכפר עון חציו דפסוקים בעי רב יוסף וא"ו דגחון מהאי גיסא או מהאי גיסא א"ל [10]ניתי ס"ת ואימנינהו מי לא אמר רבה בר בר חנה [11]לא זזו משם עד שהביאו ספר תורה ומנאום א"ל אינהו בקיאי בחסירות ויתרות אנן לא בקיאינן בעי רב יוסף והתגלח מהאי גיסא או מהאי גיסא א"ל אביי פסוקי מיהא ליתו לימנוי' בפסוקי נמי לא בקיאינן [10]דכי אתא רב אחא בר אדא אמר במערבא פסקי ליה להאי קרא לתלתא פסוקי [10]ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן תנו רבנן [11]חמשת [12] אלפים ושמונה מאות ושמונים ושמונה פסוקים הוו פסוקי ס"ת יתר עליו תהלים שמונה חסר [א] ממנו דברי הימים שמונה [13]תנו רבנן ושננתם שיהו דברי תורה מחודדים בפיך שאם ישאל לך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד [14]שנאמר אמור

מסורת הש"ס

1) [לקמן פא.] סיכה לח., 2) [לעיל כט:], 3) [ברכות כח: ע"ש] פסיקתא פרשה ואתחנן, 4) [ב"מ ד:] מגרשא, 5) [ב"מ ד:] מגרשא, וכדלקמן, 6) ע"ז יט:, 7) [חגיגה נחגיל כי בכל מומס וכן בתקומים מחויקים בפ' לו כל מ' סיף פסוק ז' ויאסף לו כו מדפס על לנו מלי המוהר בפסוקים], 8) [בכת"י טפס: אבי (וכדלקמן, וכ"ה ביעב"ן) ניתי ס"ת וימנינהו], 9) שבת מט:, 10) נדרים לח., 11) [כפי מנהגו המסר בכל המומסן עולה פסוקי המורה המסת מלפים המתמ"ה ועי' בילקוט פ' עקב רמז תתנ"ה ומיה רבנן נוהם ה' מלפים מתמ"כ], 12) [בכת"י ודפו"ר: שמונה מלפים וכו' ועי"ש מהר"י"ט, ורש"ש על מו"ה יתנו], 13) ספרי פ' ואתחנן, 14) [בספרי: וכן הוא אומר אמור וכו'. (רש"ש ע"ש.)], 15) [בכת"י רי"ף: שמא], 16) [בכת"י שבריי"ף: אין עליו מוכה ללמדו משנה כי אם מקרא וכו'], 17) [ברכות ה ע"ש, ע"ש. (מלפה אינון)], 18) [בכת"י שבנ"י: ללמד, וכ"ל (רש"ש)], 1) [לקמן לא ע"ש, ע"ש], 2) [בכת"י שבנ"י טפס: חד אימנה מלו ומנמס כבי נוהן ש"מ שיטמיע אותו שני פעמים והיינו ומלמדתם], 3) [ל"ל תלמוד. וכ"ה בדפו"ר וכע"ן], 4) [וסס ד"ה ושנתם] פירוש דפ"ר טפס: עומדו], 5) [אל"ל בנגל לתה מבבלין], 6) [דיבור זה שייך לתרי דיבור נקראו סופרים], 7) [שם ד"ה נלולה], 8) [שם ד"ה בנגל].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה גמי ל"ל קודם ד"ה לפיכך:

הגהות הגר"א

[א] חסר רבינאל וד"ה בו' כל"ל:

מוסף רש"י

חנוך לנער על פי דרכו. לפי מה שתלמד לנער ותחנכהו בדברים אם לטוב אם לרע גם כי יחקון לא יסור ממנו (משלי כב ו). תלמוד. סברת טעמי המשניות שמתנו יונאלה הורלה אבל המורים הורלה מן המשנה נקרלו מבלי הטולם כמם' קוטה (כב.) (ברכות ה.). לתת לב להבין סתימות טעמי המשנה מה הם וכשאתם סותרות זו את זו יבין לתרץ שיהיו קיימות לו לדעת דברי המגולים המולקים בדבר ומימה הם מני פלגי חכם הוא (ב"מ כג.). לא צריכא ליומי. כי ימים מקרא וכי ימים משנה וכי וכן כל שנוש ושנוש (ע"ז יט.). לא זזו משם. לא ידעני היכא אומר ומיהו לענין ר"ה דגחון אמתר, מדפרכינן לה ומתרלינן אינהו הוו בקיאי בחסרות ויתרות, ע"מ לענין אותיות אימתר (שבת מט.).

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ה מהלי' ת"ת הל"ז טוש"ע י"ד סי' רמה סעיף ו]:

שכר ב מיי' פ"ה מהלי' ת"ת הלכה ג סמג עשין יב טוש"ע י"ד סימן רמה סעיף ג:

שבח ג ד מיי' שם הל"ח וסמג שם טוש"ע י"ד סימן רמה סעיף ד:

תורה אור השלם

1. חֲנֹךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַרְכּוֹ גַּם כִּי יַזְקִין לֹא יָסוּר מִמֶּנָּה: משלי כב ו
2. וְלִמַּדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ: דברים יא יט
3. רַק הִשָּׁמֶר לְךָ וְשָׁמֹר נַפְשְׁךָ מְאֹד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן יָסוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וּלְבְנֵי בָנֶיךָ: דברים ד ט
4. וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ: דברים ו ז
5. כֹּל הוֹלֵךְ עַל גָּחוֹן וְכֹל הוֹלֵךְ עַל אַרְבַּע עַד כָּל מַרְבֵּה רַגְלַיִם לְכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלוּם כִּי שֶׁקֶץ הֵם: ויקרא יא מב
6. וְאֵת שְׁעִיר הַחַטָּאת דָּרֹשׁ דָּרַשׁ מֹשֶׁה וְהִנֵּה שָׂרַף הֻקְּצַף עַל אֶלְעָזָר וְעַל אִיתָמָר בְּנֵי אַהֲרֹן הַנֹּתָרִים לֵאמֹר: ויקרא י טז
7. וְהִתְגַּלַּח וְאֵת הַנִּתָּק לֹא יְגַלֵּחַ וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֵת הַנֶּתֶק שִׁבְעַת יָמִים שֵׁנִית: ויקרא יג לג
8. יַכְרְסֶמֶנָּה חֲזִיר מִיָּעַר וְזִיז שָׂדִי יִרְעֶנָּה: תהלים פ יד
9. וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא יַשְׁחִית וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ: תהלים עח לח
10. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה הִנֵּה אָנֹכִי בָא אֵלֶיךָ בְּעַב הֶעָנָן בַּעֲבוּר יִשְׁמַע הָעָם בְּדַבְּרִי עִמָּךְ וְגַם בְּךָ יַאֲמִינוּ לְעוֹלָם וַיַּגֵּד מֹשֶׁה אֶת דִּבְרֵי הָעָם אֶל יְיָ: שמות יט ט

מוסף תוספות

א. ואמר התם לא פליגי הא לן הא להו. תוס' שבת ט: ב. ולשון ליומי דחקו לפרש כן. תוס' ע"ז יט: ג. פסוקי החמיד ומשנת איזהו מקומן וברייתא דרבי ישמעאל. תוס' שם. ד. וכו אנו יודעים ידי חובותינו. תוס' הראיש.

תוס' ר"י הזקן

גירא. חץ, ומשל הוא. ירך על צוארא דבריך. כלומר דקדק אחריו שילך בדרך טובה שאם ילך בה בזה הזמן כל ימיו ילך בה דכתיב חנוך לנער על פי דרכו, הרגילהו בדרך ראויה לו גם כי יזקין לא יסור ממנה. ואית דפרש ירך מפש, כלומר הכהו דרך תוכחה, והא דאמרינן (סוד"ק יז. א) לפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט, יד) לאזהרה למכה בני גדול, איירי דוקא במכה והולך.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com